

SÜLE JÓZSEF, A GYOSZE ELNÖKE

L. I.: Kérem, mutatkozzon be.

S. J.: Szegeden lakom, 62 éves vagyok, családos, unokákkal, gyerekekkel ellátott ember. Tíz éve dolgozom a szakképzésben. A régi világban is vállalati oktatással és szakképzéssel foglalkoztam. A nagy ipari megrázkódtatások és csődök idején vált ki a Baustudium a szegedi Délépből.

L. I.: Korábban milyen minőségben foglalkozott a szakképzéssel?

S. J.: Oktatási osztályvezető voltam a Délépnél, ami egy kétezer fős nagyvállalat volt. A szakmunkásképzés gyakorlati részével és továbbképzéssel foglalkoztam. Legalább 25 évig voltam ott. Előtte a közigazgatásban dolgoztam, mint megyei építésügyi osztályvezető helyettes. Onnan kerültem a személyzeti, illetve oktatási osztály élére. Akkor azt hittem, hogy ott életem végéig biztos helyem lesz. A Délép-nél évente 400-500 gyerek gyakorlati képzését biztosítottuk. Három évig Csongrád mellett Békés megye is hozzánk tartozott, akkor hétszáz gyerekünk volt.

L. I.: Mikor ment tönkre a Délép?

S. J.: 1990-ben. A központi lakásépítés megszűnése kihúzta a házgyári építőipari vállalatok alól a munkát. Először Veszprém, másodjára a Délép omlott össze, azután sorban az összes nagy építőipari vállalat. Ez mindig úgy van, hogy ha elkezd fejlődni egy rendszer, először az építőipar kap lábra, és amikor összeomlik, az megy tönkre legelőször. Egy bajba jutó cégnek az a legelső reflexe az életben maradásért, hogy ami a legkevesebb hasznot hoz, azt dobja ki legelőször, mert a többiből még vár valami akkumulációt. Így voltak ezzel ezek a cégek is és a Délép is. Azt mondták nekünk, hogy vagy a saját kezünkbe vesszük a sorsunkat, vagy mehetünk a munkakönyvért. A Délépből 32 kft lett azóta. Nagyon ügyes vezérigazgatónk volt. Teher nélkül bocsátotta el a 32 kft-t, és közöttük legelőször a Baustudium kft-t is. Az összes terhet bent tartotta az anyavállalatban. Vagyis adósság nélkül bocsátotta útra a 32 kft-t, amiből 29 ma is életképes. És mivel a végén az anyavállalatnak már annyi adóssága volt, hogy nem volt miből fedezni, megkezdődött a felszámolási eljárás. Ennek az eljárásnak a végén, mi az oktatásiak tudtuk a legelőször és a legkedvezőbb áron kivásárolni azokat a létesítményeket, ami a szakképzéshez szükséges.

L. I.: Kinek a vállalkozása volt a Baustudium?

S. J.: Elvileg úgy indult, hogy ez lehet egyszemélyes vállalkozás is, de én ezt nem tartottam se jónak, se erkölcsösnek. Nem úgy gondolkodtam akkor, mint nagyon sokan az országban. Én erkölcstelennek tartottam volna csak a saját zsebemet tömni. Én már olyan korban voltam, hogy már nem akartam két házat, két autót, két feleséget. Minek? Én azt mondtam a kollegáimnak, hogy Uraim, fogjunk össze, ez a kft legyen közösségi tulajdon, és minden akkor alkalmazásban lévő szakoktató legyen benne résztulajdonos. Annyi alaptókéért fizessünk be, hogy társai lehessünk a Délépnek. Természetesen akkor még kisebbségi tulajdonban voltunk, de legalább bele tudtunk szólni a saját sorsunkba. Először a Délépé volt 90 %, és a szakoktatóké tíz %. 1990-ben ezért 20-25 ezer forintot kellett fejenként befizetni. Így hoztunk össze félmillió forintot. Aztán három év alatt részletre, hitel nélkül, saját pénzből kivásároltuk a Délép összes tulajdonrészét. Arra nagyon büszke vagyok, hogy ma is huszonheten vagyunk,

mindenki tulajdonos, és senki nem akar a tulajdonrészétől szabadulni, és nem is akar elhagyni minket. Én '90 óta ügyvezető igazgató vagyok, most a második öt évemet töltöm.

L. I.: Most hány iskolával vannak kapcsolatban?

S. J.: Ha jól emlékszem, héttel. A Délépnek Szegeden, Hódmezővásárhelyen és Szentesen volt tanműhelye, és ezeket mi mind kivásároltuk, de azóta még építettünk egy újat Makón. Tehát bővültünk, most már az egész megyében ott vagyunk.

L. I.: Honnan volt ennyi pénzünk a szakoktatóknak?

S. J.: Ez úgy volt, hogy ha volt például 50 ezer forintja mindenkinek, az már 1,5 millió forint. Ehhez kapott a cégtől még 40 ezer forint kamatmentes hitelt. Én mindig akkor adtam ki ezt a hitelt, amikor fizetésemelés volt, tehát ugyanannyit vitt haza, mint azelőtt. Tehát a felét hozta otthonról, a másik felét a fizetésemelésből. Ezt háromszor megismételtük, és máris összegyűlt kilenc millió forint. És közben elkezdtünk oktatni, dolgozni, termelni. Tehát lehetőség szerint hasznos tevékenységen keresztül oktatni a tanulókat. Mi non-profit jelleggel alakultunk, az eredményeinket négy évig visszaforgattuk az oktatásba. Tehát három év alatt a nyereségünkből és a saját pénzünkéből kivásároltuk a tanműhelyeket. Ez most 35 tanműhelyt jelent, felszereléssel együtt. Persze nem a mai árakon vettük meg azokat, hanem '90-es árakon, és nem új értékben, hanem a fölszámolásnál megállapított érték 40-50 %-án, tehát gyakorlatilag a teljes érték 25 %-án. Ezek építőipari és ipari tanműhelyek. Van épületasztalos, bútorasztalos, hegesztő, lakatos, építőgépszerező, ács, kőműves, víz, gáz, központi fűtés, műköves, tetőfedő, bádogos, villanyszerelő, szóval huszonegy szakma. Annak idején a Délépnél csak tizennégy szakmát oktattunk, de az igény úgy alakult, hogy más szakmákra is szükség volt, és mi ehhez alkalmazkodtunk. Természetesen az új szakmákhoz új oktatókat is alkalmaztunk. Jelenleg 49 szakoktatónk van, ebből 27-en tulajdonosok, a többi alkalmazott. Most összesen 816 tanulót oktatunk.

L. I.: Maguknál nem jelent gondot a gyereklétszám csökkenése?

S. J.: Ugye, most általában kevés a gyerek és könnyen felveszik őket mindenhova. Van egy óriási gond ezzel. Ma nagyon sok olyan tanulót fölvesznek középiskolába, aki középiskolai képzésre alkalmatlan. Ma gimnáziumba és első osztályú szakközépiskolákba fölvesznek olyat, akit én három évvel ezelőtt villanyszerelőnek nem vettem volna föl. Tehát van egy elvtelen beiskolázás a középiskolákba, a fajlagos költségek csökkentése érdekében mindenkit felvesznek, még a bukott gyerekeket is. És a szülők egy része el is hiszi, hogy professzorok lesznek belőlük, pedig csak szerencsétlen ember lesz belőlük. Ennek ellenére nálunk nincsenek kevesebben, mert 750 gyerek volt tavaly, most meg 816 van. Persze mindenféle módon hirdetünk: napilapokban, aztán a megyében minden nyolcadikos tanuló kezébe adunk egy tájékoztatót, minden általános iskolába kiküldünk egy-egy plakátot, minden helyi tévébe és rádióba adunk ismertetőt, minden iskolai pályaválasztási napra elküldünk egy-egy értelmes szakoktatót. Szegeden, Makón, Hódmezővásárhelyen és Szentesen szervezünk olyan napokat, amikor bejöhettek a nyolcadikos tanulók a tanműhelybe, és ott hegeszthetnek, fűrészelhettek, gépeket indíthatnak. Sorsolást rendezünk, ahol magnókat, rádiókat nyerhetnek. Akiket odacsalogatunk, azok közül sokan nálunk is ragadnak. Ez úgy zajlik, hogy mi adunk a gyerekeknek egy igazolást, hogy a gyakorlati oktatását vállaljuk. Az iskolával pedig megvan a megállapodás, hogy ezeket a gyerekeket fölveszik és hozzánk helyezik, sőt még ezen felül is szoktak hozzánk küldeni gyerekeket. Persze ebben az is benne van, hogy nálunk a gyerekek

nem kell fizetnie semmit, míg a kisiparosok egy része már komoly pénzeket kér a gyakorlólhelyért.

L. I.: A tanulóknak fizetnek ösztöndíjat?

S. J.: Nálunk a tanuló csak a nyári termelési gyakorlatért kap pénzt. Ezen felül csak étkezési hozzájárulást kapnak. Az ösztöndíj-rendszer megszűnt, tavaly kaptak utoljára ösztöndíjat a gyerekek.

L. I.: Tehát a tanműhelyben megtermelt nyereségből a gyerek nem kap semmit.

S. J.: Dehogynem. Abból fűtünk, világítunk, abból tartjuk fent a tanműhelyt. De ha a mostani törvénymódosítás lehetőséget ad erre, valamit szeretnénk juttatni nekik. Ha nem is az elsősöknek, de legalább a harmadéveseknek.

L. I.: A 27 szakoktató a cégnél egyenlő arányban tulajdonos?

S. J.: Nem. Hát van, aki nem bízott bennünk, és mindig csak a minimális összeget fizette be, és van, aki nagyobb bizalommal volt. Van, akinek csak húsz üzletrésze van, és van, akinek hetven. Egy ember elment, ő eladta a tulajdonrészét, de ez nem jellemző. Nem adják el a tulajdont, mert ez némi munkahely-biztonságot is jelent. Én 9,5 %-os tulajdonrészrel rendelkezem, és azt hiszem, még egy kollegám van ugyanennyivel, a többieké valamivel kevesebb. Ez is csak azért van így, mert amikor egyszer be kellett fizetni, az egyik kollegám telefonált, hogy otthon úgy döntöttek a feleségével, hogy mégsem fizetnek be. Akkor nekem haza kellett szaladnom pénzért, hogy a cég össze ne dőljön. Így lett ez a százalékarány. Én nem teleszem rá a többiekre. Ha egy vezető 50 % fölött van, a többi tulajdonrésznek már nincs értelme. Így viszont a javaslatok és a döntések elég széleskörű egyeztetést követelnek. Van, amikor ez kellemetlen, mert nehéz összehozni, de azért általában összejön. Nekem a privatizáció erkölcsössége valahol ott kezdődik, hogy aki ezt az értéket előállította, az is lehessen tulajdonosa ennek az értéknek. A csak saját magának gyűjtögető ember nekem nem szimpatikus. Lehet, hogy egy nagy ökör vagyok, de én ebből is meg tudok élni. Más vállalkozásom nincs, illetve a gyerekeimmel csináltunk még egy bt-t, mert annak idején kellett az én anyagi hozzájárulásom. A fiam épületburkoló, a lányom óvónő, a vejem meg agrármérnök. Most virágtermesztéssel foglalkoznak, mert a vejem nem tud olyan helyre elhelyezkedni, ahova egy két diplomás mérnöknek kellene. Most családi vállalkozásként fóliában virágot termesztene. De az nem az én cégem.

L. I.: Térjünk vissza a magához. Milyen technikai felszereltséget vásároltak a Déléptől?

S. J.: Hát nem élenjáró technika volt, de az akkori magyar viszonyoknak megfelelt. Azóta mi a Szakképzési Alaphoz folyamatosan pályáztunk és nyertünk is. Ha a mai követelményekhez mérjük a felszereltségünket, akkor elmondhatom, hogy egy kicsit jobban állunk. Megvolt már nálunk a kamarai felülvizsgálat, és két szakma kivételével tanműhelyeink a „kiválóan megfelelt” kategóriába kerültek. A megyében a mienk az egyedüli oktató cég, ahol ilyenek az arányok.

L. I.: Milyen anyagi feltételek mellett kezdtek el működni?

S. J.: Az 1988 évi 23. törvény előírta, hogy a gazdálkodó cégeknek 1,5 %-kal hozzá kell járulniuk a Szakképzési Alaphoz. Ez a törvény azt is előírta, hogy aki oktatást folytat, az

visszaigényelheti ezt a pénzt, köztük a gazdálkodó szervezetek is, amennyiben oktatást folytatnak. Ebből világos volt, hogy kft-t kell csinálni, vagy bt-t, tehát gazdasági társaságot. Emellett adva volt egy létesítmény, amit kivásárolhattunk. Innentől már csak papír-ceruza kérdése volt kiszámítani, hogy amit nem fedez a visszatérítési bevétel, azt honnan teremtsük elő. Volt néhány jó példa előttünk. Megfigyeltük, hogy a nagyvállalaton belül mindig azok az építési vezetőségek voltak eredményesek, ahol szakmunkástanulók gyakorlati oktatásával foglalkoztak. Először azt hittem, hogy azok foglalkoztatnak tanulót, akik eredményesek, de később rájöttem, hogy fordítva van: azok eredményesek, akik tanulót foglalkoztatnak. Mert a tanulókkal szemben semmiféle kötelezettség nem volt, és minden visszaigényelhető volt. A termelés eredménye ott maradt nekik, de a költség nem jelentkezett. Mi '90-ben kiszámoltuk, hogy mennyi az az érték, amit az oktatás érdekeinek megsértése nélkül új értéként elő tudunk állítani, s az ebből adódó bevétel fedezi-e a költségeinket. Később ugyan megemelkedtek a költségek, de akkor sikerült megkapnunk a gyakorlati oktatásra járó költségvetési normatívát. Ezt ugyan csak '93-ban és '94 első felére kaptuk meg, mert utána törölték a költségvetésből. Rájöttek, hogy ez kettős finanszírozás volt. Utána még sikerült módosítani a költségvetési törvényt, úgyhogy '94-ben még a tanév végéig megkaptuk a pénzt. Ezt már az egyesület érte el. Sikerült módosítani a '88-adik évi 23-as szakképzési hozzájárulásról szóló törvényt is, amibe belekerült, hogy aki fő tevékenységként gyakorlati oktatást folytat, annak az alapképzéshez támogatás jár. Ez egyensúlyba hozta azt, amit az infláció, illetve az energiaár emelése elvett tőlünk. Ma is így működünk. A normatívát nem kapjuk, de a Szakképzési Alapból visszaigényelhetünk, és kapjuk az alapképzési támogatást. A harmadik tétel pedig a saját termelésünk. Ez kiadja a működésünk szükséges költségeit. Eredményt mi tulajdonképpen nem is osztottunk hét év óta, illetve részesedés címén annyi pénzt osztottunk ki, amennyit a szakoktató a banktól kamatként kapott volna a befizetett pénze után. Hogy mégis, ne legyen vesztesége.

L. I.: A fizetések milyenek maguknál az iskolához képest?

S. J.: A mi fizetéseinket nem hasonlíthatjuk az iskolai szakoktatók fizetéseihez. Az iskolai szakoktatóknál ugyanis 23 a kötelező óra, nálunk pedig negyven. Ugye mi, mint gazdasági társaság, a Munka Törvénykönyve szerint dolgozunk, mi nem vagyunk közalkalmazottak. Ráadásul a szakoktatók nálunk nem tanár urak, hanem a gyakorlati munkában ténylegesen résztvevő emberek. Ők megmutatják, csinálják, segítik, befejezik a munkát. A Délépnél annak idején nekünk is ilyen köpenyes oktatóink voltak. De higgye el, a gyerek sokkal aktívabb és sokkal jobban dolgozik, ha azt látja, hogy a szakoktató maga is csinálja a munkát. Az ilyen irányú példa rendkívül pozitív hatású. A fizetések pedig nagyjából a dupláját teszik ki az iskolai szakoktatókénak. Most olyan 50-55 ezer forint körül van az átlagfizetés bruttóban. Ez vidéki viszonylatban nagyon jó fizetésnek számít. Nemigen fordul elő, hogy elmenjenek máshova. Legfeljebb a külföldi cégeknél tudnának ennél többet keresni.

L. I.: Emellett még tudnak valamit keresni?

S. J.: Ha van átképzés, és vannak délutáni órák, az természetesen plusz pénzt jelent. És emellett még dolgozhat mellé szombat-vasárnap, vagy hétköznap is. Hattól kettőig vagyunk, háromtól nyolcig még elmehet dolgozni valahová feketén, ha kell a megélhetéséhez.

L. I.: Milyen munkákat vállalnak a tanműhelyek?

S. J.: Olyan típusú munkákat végzünk, ami a gyakorlati oktatáshoz szükséges, mert mi elsősorban oktató cég vagyunk, és nem termelő. Mindig olyan hasznos terméket próbálunk

előállítani, ami megfelel a tanmenetnek. Nekünk évente a működési költségünk 25-30 %-át kell saját erőből megtermelnünk. Nekünk 80 millió körül van az éves költségvetésünk. Volt olyan év, amikor csak 25 %-ot sikerült behoznunk, de volt, amikor megközelítettük a 30 %-ot. Ez egyébként nagyjából átlagos a GYOSZÉ-ban, vagyis az egyesülethez tartozó cégek esetében.

L. I.: Hogyan tudják biztosítani a munkát?

S. J.: Van munka ebben az országban. Aki akar dolgozni, annak van munkája. Nálunk egy szakoktató munkája sokrétű: oktatni kell, munkát kell vállalni, föl kell mérni, ki kell kalkulálni, be kell szerezni az anyagot, meg kell csinálni a munkát, le kell számlázni, és be kell hozni a pénzt. Mi arra tanítjuk a tanulókat, hogy majd vállalkozók legyenek. Ha ezt nem csinálja végig a szakoktatóval a gyerek, hogyan fog majd önállóan vállalkozni?

L. I.: Tehát nem a cégvezető szerzi a munkát, hanem maga a szakoktató?

S. J.: Ez is, az is, mindenki, aki él és mozog. Lehet, hogy a bádogos éppen a vízvezeték-szerelőnek tud munkát találni. Olyankor szól a vízvezeték-szerelőnek. Előfordult nálunk is, hogy jöttek, hogy nincs munka. Mondtam, jó, akkor nem tudunk oktatni, visszaküldjük az iskolába a gyerekeket, de akkor oktató sem kell, tehát elküldjük az oktatókat. Egy hét múlva lett munka. Az a kényelem megszűnt, hogy majd a főnök, meg majd az igazgató meg a helyettese megmondja, hogy mit kell csinálni. Én nem mondom meg a munkát. Aki nem képes az önállóságra, attól megszabadulunk. Eddig tizennégy szakoktatót küldtem el. Három tulajdonost is elküldtem, akik megmaradtak tulajdonosnak, de már nem dolgoznak nálunk, a többi alkalmazott volt.

L. I.: Mekkora az adminisztrációjuk?

S. J.: Vagyok én, az ügyvezető igazgató, helyettes nincs, minden oktató önálló. Egy adminisztrátor van, és egy négyórás pénztáros. Ezzel be van fejezve. Mindemellett nincs gondunk a megrendelésekkel. Ahova egyszer betettük a lábunkat, onnan nem akarnak elengedni minket. Persze hozzá kell tennem, hogy mi az átlagárak 70 %-áért dolgozunk. Semmiféle gondunk nincs a munka keresésével. Igaz, hogy mi csak első osztályú minőséget csinálhatunk, mert nekünk a szakmunkástanulót arra kell oktatni, hogy jó munkát végezzen. Mi nem csalhatjuk meg a technológiát, nem oktathatunk arra, hogyan kell slendriánul dolgozni. Tehát jól és viszonylag olcsón dolgozunk. Biztos, hogy konkurenciát jelentünk a többi cégnek, de egyrészt nem olyan nagy a kapacitásunk, hogy ez egy nagyvároson belül számíton, másrészt eltűrik nekünk, mert ők is tőlünk szerzik a végzett tanulókat.

L. I.: A makói beruházás hogyan született?

S. J.: Én újságolvasó ember vagyok, olvasom a pályázatokat. Minden héten egy napot csak pályázattal töltök. Makón nem volt építőipari tanműhely és oktatási lehetőség. Pályáztam a Szakképzési Alaphoz, a telket az önkormányzattól kaptuk. Három évig építettük saját erőből, és ezúton a saját részünket is hozzáadtuk. Az iskola nagyon örült a vállalkozásunknak. Az iskolákkal egyébként is jó a kapcsolatunk. Köztünk érdekazonosság van. A jó gyakorlati hely működtetése érdeke az iskolának, a szülőnek, a tanulóknak és az önkormányzatnak, és nem utolsó sorban nekünk, akik ebből élünk. Nekünk tehát jó kapcsolatot kell kialakítani az iskolákkal. Mindegy, hogy ki az igazgató, nekünk a mindenkori igazgatóval kell együttműködni. Nem haragudhatunk, és ránk se haragudhatnak.

L. I.: Nem konkurencsei a sorra megnyíló iskolai tanműhelyeknek?

S. J.: Amikor a magyar ipar összedőlt, nem volt hol gyakorolniuk a gyerekeknek. Akkor háromféle megoldás kínálkozott: az egyik a mienk, amely a vállalati tanműhelyt gazdasági vállalkozási formában működtette tovább. A másik a kisiparosok szerepvállalása volt, de ez kevésnek bizonyult. A harmadik pedig az volt, hogy az önkormányzatnak kellett megteremtenie az iskolán belül a gyakorlati oktatást. Annak idején ez részben megoldotta a feladatokat, de most már világosan látszik, hogy az önkormányzatok ezeket a tanműhelyeket nem tudják fenntartani. Most rengeteg helyen megszüntetik, illetve átadják a gazdálkodóknak az iskolai tanműhelyt. Ami az állami normatív támogatásból a szakképzés gyakorlati oktatására rendelkezésre áll, az kb. 30-40 %-át fedezi a költségeknek, és a többit az önkormányzatnak a saját zsebéből kell hozzátennie. Ugyanakkor az elméleti képzés nagyjából kihozható a fejkvótából. A Szakképzési Alapból pedig az iskolai tanműhelyek csak fejlesztésre kaphatnak pénzt, működésre nem. Abból nem tud munkabért fizetni, anyagot venni, szállítást, energiaszámlát fizetni stb.

L. I.: Azt tapasztaltam, hogy az iskolai tanműhelyek is vállalkoznak.

S. J.: Csakhogy költségvetési körülmények között nem lehet vállalkozni, mert az fából vaskarika. A vállalkozással együtt jár a kockázat, márpedig a költségvetés terhére kockázatot vállalni nem lehet, mert ha nem nyereséges, fegyelmit kap az igazgató. Ráadásul a 25 órás gyakorlati oktató nincs érdekelve a termelésben, neki akkor is jár a közalkalmazotti bére, ha nincs megrendelés. Emellett azért sincsenek ösztönözve a vállalkozásra, mert ma az a gyakorlat, hogy amennyit megtermelnek saját erőből, a következő évben annyival kevesebb önkormányzati hozzájárulást kapnak. Bekalkulálják a költségvetésükbe, és az önkormányzat jár jól. Vagyis sincsenek érdekelve a termelésben. Én mindig azt mondom, hogy oktatni nagyon jól lehet az iskolában, de vállalkozni és nyereséget termelni nem lehet. A suszter maradjon a kaptafánál. A költségvetési intézmény nem tudja átlépni a saját árnyékát. És nem is engedik neki. Mert mi van, ha belebukik? Nem árverezhetik el az iskolát. Nekünk saját vagyónk van, ha tönkremegyünk, van fedezet. És ez nem mindegy a megrendelőnek. Nekik semmijük nincs, mert minden a fenntartóé. Az iskolai tanműhelyek átmenetiek és csak a bajok megoldására kellene, a végleges megoldást a duális képzés jelenti majd, ha lesz működő gazdaság. Ezt a költségvetés a jövőben nem fogja vállalni. Mert nem a költségvetés feladata az ipari munkahelyek számára szakmunkásokat képezni. A költségvetésnek a tíz osztály a feladata az adóból, és utána az elméleti képzés. A világon sehol nincs olyan gazdag állam, hogy a cégek számára a saját költségén nyújtsa a gyakorlati képzést. Mert valljuk be, hogy az a vállalatok által befizetett 1,5 % a képzésnek csak a töredékét fedezi. A problémát átmenetileg levezették az iskolai tanműhelyek, de már megkezdődött a visszaépülés. Hódmezővásárhelyen már egyetlen tanműhely sem működik, Szekszárdon sincs már iskolai tanműhely, de sorolhatnék többet is. Ahol ki lehet adni, mindenütt kiadják a tanműhelyeket a gazdálkodóknak.

L. I.: 1990-ben a maguké volt az első ilyen vállalkozás?

S. J.: A Baustudium volt az első az országban. Úgy néztek ránk akkor, mint a fehér hollóra, utánunk jött Győr és Szombathely, és aztán a többiek.

L. I.: A minisztérium támogatta ezt a modellt?

S. J.: Bagics Lajos rögtön támogatott bennünket. Én elmondtam neki, hogy mi létrejöttünk, mert itt egy vákuum keletkezett. Az első cégek az építőiparban jöttek létre. Utána jött Csepel, jött a 22-es, a 31-es, és jöttek a többiek, a nem építőipariak. '90-től '92-ig én voltam az, akit a Munkaügyi Minisztériumból meg mindenünnen másoknak mutogattak, és valamennyi bajba jutott cég vezetőjét hozzám küldték, hogy elmondjam nekik, hogyan kellene átalakulni. Ebből kifolyólag ma nincs olyan szakoktatással foglalkozó cég, aki nálam ne járt volna. Így aztán megismertem, és '92 júliusában egyesületté szerveztem őket. Akkor alakítottuk meg 19-en Szegeden a GYOSZE-t, ezt az országos egyesületet, amelynek ma már 74 tagja van. Nagyon büszke vagyok rá, hogy az NSZI-től a Munkaügyi Minisztériumon át a művelődésügyig mindenki partnernek tekint bennünket. Ha a szakmai gyakorlati képzésről van szó, akkor számításba vesznek bennünket. Nem azért fontos ez, mert mi olyan okosak vagyunk, hanem azért, mert mi csak a gyakorlati képzéssel foglalkozunk, erről vannak tapasztalataink és ismereteink. Ez egy iskolában nincs így, mert ott az elmélet és a gyakorlat egyensúlyban van.

L. I.: Milyen céllal jött létre az egyesület?

S. J.: Abban az időben a szakképzéssel nagyon súlyos gondjaink voltak: a finanszírozás, az iskolákkal való kapcsolat, a műhelyek átvétele. Féltünk, hogy a vállalati főszámolók el fogják kótyavetyélni a tanműhelyeket, és azok végleg elvesznek az oktatás részére. Én ezt az ország szakképzési vezetőiben tudatosítani akartam, és arra az egyszerű megállapításra jutottam, hogy társak nélkül ez nem megy, mert egységben van az erő. Akkor beültem az autómba és felkerestem a régi ismerőseimet. Először persze az építőipariakhoz mentem, mert őket ismertem. Megkérdeztem tőlük, hogy társulnának-e, ha egy érdekközösséget alapítanánk, és így fordulnánk a minisztériumhoz. Megfogalmaztuk, hogy mit akarunk, aláírtuk és eljöttünk a Benedek úrhoz. A Benedek úr először rendkívül bizalmatlanul fogadott bennünket. Először azt gondoltam, hogy ebből semmi nem lesz. De egy óra beszélgetés után úgy álltunk föl, hogy kezet adott rá, hogy ő ennek a válságnak a levezetésében bennünket társul fogad és támogat. Ezután a beszélgetés után elhatároztuk, hogy összehívjuk az országból azokat az embereket, akik ilyen cégeket alapítottak, vagy ilyeneket akarnak alapítani, és csinálunk egy szervezetet. Először Győrben összehívtunk egy előkészítő megbeszélést, majd '92 július nyolcadikára Szegeden rendeztünk egy alakuló közgyűlést, és megalakítottuk az egyesületet. Csináltunk alapszabályt és etikai kódexet, feltételekhez kötöttük a belépést, és megalakultunk. Azóta működik az egyesület. Számos kiadványunk van, német-magyar szakmai szótárokat adunk ki például olyan végzős tanulók számára, akik külföldön akarnak elhelyezkedni. Most hetven tagunk van, de sok olyan cég létezik, amelyik nem tagja az egyesületnek. Persze, amit mi itt elérünk az érdekegyeztetés során a minisztériumban, az mindenkire vonatkozik. Már nem akarunk magunk alá kaparni mindenkit. Már megvan az az erő, amellyel egyenlő partnerként tárgyalhat az NSZI, a művelődésügy, a munkaügy és a szakszervezet.

L. I.: Milyen feltételei vannak a belépésnek?

S. J.: Beléphet az is, aki fő tevékenységként végzi az oktatást, és az is, aki mellékes tevékenységként. Megvizsgáljuk, hogy milyen tanműhelye van, milyen szociális ellátást nyújt, milyen a szakoktatók képzettsége, milyen a felszereltsége, gépesítettsége. Csak az léphet be, aki megfelel annak a követelménynek, hogy színvonalasan tud oktatni.

L. I.: Volt, akit elutasítottak?

S. J.: Igen, sőt olyan is volt, akit kizártunk, mert vagy a kasszába nyúlt, vagy az iskolával szemben nem jól viselkedett. Például elcsábította az iskolai tanműhelyből a tanulókat. Ez

erkölcstelen, mert itt élni és élni hagyni kell. Tiszteletben kell tartani az iskolákat, mert mi az iskolák nélkül nem tudunk élni. Az iskola még úgy, ahogy megél nélkülünk, de mi nem tudunk nélküle megélni.

L. I.: Milyen előnyökkel jár az egyesületi tagság?

S. J.: Először is, hozzájut minden olyan információhoz, ami a gyakorlati oktatáshoz, és ezeknek a cégeknek az irányításához szükséges. Az összes törvényt, törvényértelmezést, állásfoglalást közreadjuk. Szakmai előadásokat szervezünk a gazdálkodásról, a jogszabályokról, az OKJ-ről stb., amikre rangos előadókat hívunk. Tanulmányi kirándulásokat is szervezünk. A GYOSZE egy busszal előre lejárta azokat a helyeket, Németországot, Ausztriát, ahonnan a minisztérium a fejlesztési ötleteket átvette. Mire a szakképzési és a kamarai törvény elkészült, mi már az elvekkel nagyjából tisztában voltunk. Szerencsére a minisztérium végig támogatott bennünket. A szakképzés irányítói az első pillanattól belátták, hogy van egy válsághelyzet a szakképzésben, ami a magyar ipar összeomlásából származik, és ezt valahogy le kell vezetni. Rájöttek, hogy minél több vállalkozó van, aki ebben részt vállal, az nekik is, az országnak is, a helyiknek is annál jobb. Például összedőlt Szegeden a vendéglátóipar, a karbantartó részlegétől negyven tanulót azonnal átvettünk, összedőlt a bútorgyár, azonnal átvettünk 36 bútorasztalost. Szóval, volt hova nyúlni. Ha mi nem vagyunk, ezek a gyerekek mennek az utcára. És ez Győrben is így volt, Szekszárdon és Baján is.

L. I.: Kisvállalkozókat is felvesznek az egyesületbe?

S. J.: Ha olyan képzettségű, és olyan feltételekkel rendelkezik, ami a tanulók oktatásához szükséges, természetesen felvesszük, és a legalacsonyabb tandíjat fizeti, évi 12 ezer forintot. Cserébe megkapja az információkat, részt vehet az előadásokon, a szakmai kirándulásokon. Mi már az autószerelőkkel voltunk a szentgotthárdi BMW gyárban, és a Skoda gyárban Prágában. Ez a kisiparos tagnak is jár. Mindamellet a 74-ből, azt hiszem, csak két kisiparos van. A kisiparos-képzés még nemigen alakult ki, ott még mindig az inas-hagyományok élnek. A kisiparosok nincsenek igazán érdekelve a képzésben. Havi hatezer forintot írhatnak le tanulónként az adóalapjukból. A mai kisiparos egyedül vagy fekete alkalmazottal, tanuló nélkül is nagyon szépen elboldogul. És a mai kisiparosok nem szeretnek oktatni. Persze sokat javult a helyzet, és már van olyan kisiparos, akinek megirigyelhetnénk a fölszereltségét, foglalkozik a gyerekekkel, tanítja őket. Ki fog ez alakulni. Ahogy a gazdaság talpra áll, szükség lesz a tanulókra. De most még olcsók a munkanélküliek, miért bajlódjon a tanulóval, amikor olyat is kap, aki azonnal termel?

L. I.: Milyen eredményeket sikerült elérniük a törvény-előkészítések során?

S. J.: Az egyik költségvetési törvénybe például bekerült, hogy megkapjuk a normatív támogatást, a másik költségvetésből ugyan kikerült, de január elsejével. Erről kiderítettük, hogy alkotmányosértő, és sikerült elérni, hogy májusban módosították miattunk a költségvetési törvényt, és augusztus 31-edikéig megkaptuk a pénzt. A következő költségvetésben ugyan megint nem volt benne, de sikerült elérnünk a '88. évi 23-as törvény módosítását, miszerint a fő tevékenységként gyakorlati oktatást végzők részére az alapképzési támogatást meg kell adni. Most ez egy kicsit tompítva lett, mert úgy szól, hogy támogatás adható, de most is kapjuk. Ez 12 ezer forintot jelent gyerekenként, illetve az első- és a másodévesek esetében 24 ezer forintot. Ez már a következő tanévre is jóvá van hagyva. Persze mi is igyekszünk csak a legszükségesebbekre korlátozódó előterjesztéseket tenni. Csak olyanokat kérünk, amire ténylegesen és kimutathatóan szükség van.

L. I.: Mi a véleményük a tízosztályos általános képzés bevezetéséről?

S. J.: Hogy magasabb színvonalú, érettebb embereket kell szakmára képezni és pályaválasztás elé állítani, azt nem vitatom. Ezt kipróbálták már Európában, és bevált. Most már tapasztalatom is van erről, mert van már olyan asztalosom, aki a kísérleti képzésben elvégezte a tizediket. Elmondhatom, hogy ők már novemberben ott tartottak az alapképzésben, ahol a három éves szakképzésben félévkor szoktak. Szóval értelmesebbek, érettebbek, tudatosabbak, használhatóbbak, jobb gondolkodásúak, mint a 14 évesek. Tehát az nem vitás, hogy ez előny. Ugye ezt már '96-ban be akarták vezetni, aztán két évvel elhalasztották, de egyszer biztos, hogy túl kell rajta esni. Itt az átmenettel vannak gondok. Már a GYOSZE elkészített egy javaslatot erről a Kereskedelmi és Iparkamara vezérkarával, és Benedek úrral is megállapodva. Ugyanis itt van egy három éves átmenet, amelynek az első évében a gyakorlólhelyeken kétharmadnyi gyerek lesz, a második évében egyharmadnyi és a harmadik évében is egyharmadnyi. Ez a helyzet az iskoláknál és a gyakorlati képzésben is gondot okoz, tehát valamennyi olyan gazdálkodó szervezetet érint, amelyik gyakorlati képzéssel foglalkozik. Ugye nem fogunk tudni a költségvetéstől és a Szakképzési Alaptól visszaigényelni annyi pénzt, amennyi a tanműhelyek fenntartására kell, mert a pénzt létszámarányra osztják le. Ehhez állami segítségre van szükség. És nemcsak az iskolákat kell az átmenet idején átsegíteni, hanem a gazdálkodó szervezeteket is, mert ez sokkal szélesebb kör, mint az iskolák. Az iskolákban is, és a gyakorlati képzőhelyeken is rettenetesen meg fog emelkedni a tanulók fajlagos költsége. Tíz gyerek után fog kapni támogatást, de a fenntartáshoz harminc gyerekre lenne szükség. Ezt az önkormányzat nem fogja tudni kipótolni az iskoláknak. Meg fognak szűnni a tanműhelyek, és mire újra szükség lenne rájuk, nem lesz hol oktatni a gyerekeket.

L. I.: Lát esélyt arra, hogy ezt a kompenzációt megkapják?

S. J.: Hogyne. Egyébként el sem indítanám a dolgot. Eddig az a tapasztalatom, hogy amire kerestünk, akármilyen nehéz is volt, mindig találtunk megoldást. Olyan javaslatot én nem teszek, amit néha az országgyűlésben tesznek egyesek, hogy ide ennyi kell, meg oda annyi kell. A mi javaslatainkban mindig az szerepel, hogy mennyit, honnan, hova. Mi mindig csak olyan javaslatot teszünk, ami többé-kevésbé teljesíthető. Egy kicsit kisebb mértékben, mint kérjük, de azért teljesíthető.

*(Az interjút Liskó
Ilona készítette)*